

Távol-keleti kultúra

„Kyōiku papa”, mint társadalmi jelenség Japánban és Dél-Koreában

Csapó Lili

Bevezetés

Manapság egyre több kutatás található az apaság kérdésköréről mind nyugaton, mind Kelet-Ázsiában. Az elmúlt évek eseményei közelebbi kapcsolatot teremtettek az Egyesült Államok, valamint Japán és Dél-Korea között. A gyors modernizációnak és a nyugati hatásoknak köszönhetően egy „új apafigura” jelent meg a térségben, ami eltér a hagyományostól, így rövid időn belül az édesapák és a leendő édesapák új kihívással találták szembe magukat, és a hagyományos családi dinamika mostanra felborulni látszik. A kínai eredetű konfuciánus elképzelések, miszerint az apa a családi hierarchiában a legmagasabb szerepet tölti be, új értelmezést kapott, és a rideg, fegyelmező apa helyébe egy új apa képe került Japánban és Dél-Koreában egyaránt. Bár a két társadalom között rendkívül sok hasonlóságot fedezhetünk fel kezdve a hagyományos családi felépítéssel, és a családi rendszerrel, mégis különböző módon dolgozták fel az új apa képét. Egyik hasonlóság, hogy Japánban 1872-ben vezették be a *koseki*-rendszert (*kosekihō* 戸籍法)²⁵⁹ közvetlenül a Meiji-restauráció (1868) után, míg Dél-Koreában 1898-ban a *hoju*-rendszert (*hojuje* 호주제)²⁶⁰, amire később ráépítették a japánok a gyarmati időszak alatt a saját *koseki*-rendszerüket, és ami alapján elmondható, hogy mindkét rendszer a családfő tekintélyét helyezi a középpontba. Ezek az elképzelések ráadásul a japán gyarmati uralom után (1910–1945) még inkább elmélyültek Dél-Koreában.

Dolgozatomban ismertetni fogom a koreai és a japán családi rendszereket és azok közötti hasonlóságokat, azonban a dolgozat célja, hogy megvizsgáljam az „új apafigura” trendjét a két kultúrában. Ennek értelmében a kutatásom középpontjába egy új társadalmi jelenséget, a 21. századi *kyōiku papa* 教育パパ („oktató-nevelő édesapa”) jelenségét állítottam. Azért, hogy mélyebben megértsük ezt a jelenséget, dolgozatomban megvizsgálom

²⁵⁹ Japánban a *koseki*-rendszer a családok nyilvántartására szolgáló rendszer. A család két generációs tagjainak a születési helyét, idejét, szülők nevét, testvérek számát, házasságot, válást foglalja magába. A *koseki*-rendszernek jelentős szerepe van a japán társadalomban, ugyanis rögtön nyilvánvalóvá válik az egyén társadalmi helyzete. A *koseki* háztartás vezetője legtöbb esetben a férj, a feleség törvényesen csak akkor válhat háztartási vezetővé, ha a férjének nincsen jövedelme. Válás esetén a gyermeket továbbá automatikusan az apa családi rendszerébe jegyzik be függetlenül attól, hogy ki a törvényes gyámja. SUGIMOTO 2014, 163-168.

²⁶⁰ A *hoju*-rendszer szintén a családok nyilvántartására szolgáló rendszer volt, ami a patriarchális társadalom alapjául szolgált. A japán gyarmati uralom alatt a *koseki*hez hasonlóan a család minden tagja a *hoju* (호주), azaz a családfő neve alatt került be az adminisztrációs rendszerbe, így a család tagja egyéni szabadságukat bizonyos mértékben elveszítették. A *koseki*vel ellentétben azonban nem sikerült megoldást találnia a válásra, újrarahaszkodásra és a házasságon kívül született gyermekekre, így 2008-ban több éves demonstráció után végleg eltörölték Dél-Koreában a *hoju*-rendszert. KOREAI Kulturális Központ, 2021.03.16.

azon tényezőket is, amik abban játszottak szerepet, hogy a japán édesapák részt vehessenek a gyermeknevelésben, valamint azt, hogy ezek miben térnek el a koreai tényezőktől. Milyen értelemben beszélhetünk erről a jelenségről és vajon a japánok számára mennyire meghatározó a családi szerepkörökben, életükben? Vajon pontosan mikortól származhat ez a jelenség, és vajon miért jelent meg hamarabb Japánban, mint Koreában? Mennyire tartanának igényt erre a jelenségre a koreaiak a saját társadalmukban? Dolgozatomban igyekszem megválaszolni ezeket a kérdéseket is.

A tanulmányomban az 1980-as évektől vizsgálom a jelenséget, így az az előtti időszakokról csak említés szintjén írok. Továbbá a téma jellege miatt bár koreai tanulmányokat folytatok, a japán kultúrára nagyobb hangsúlyt fektettek, így a koreai apa képet is ebből a szemszögből fogom tanulmányozni²⁶¹.

A dolgozatban a számomra fontos szakszavakat és terminológiákat japánul és koreaiul is megadtam. A japán terminológiák a nemzetközileg is széles körben elterjedt átírási rendszert, a Hepburn-romanization átírást követik (japánul *Hebon-shiki Rōma-ji*, szó szerint "Hepburn-típusú római betűk", más néven *Hyōjun-shiki Rōma-ji*, szó szerint "standard-típusú római betűk"), míg a koreai fogalmak a 2000 óta Dél-Koreában hivatalosan elfogadott hivatalos átírási rendszert, a Revised Romanization-féle átírást követik. A hivatkozások az *Első Század* című folyóirat által meghatározott rendszert követik.

Társadalmi tényezők

A gyermeknevelés igen összetett és kihívásokkal teli vállalkozás, ami nagy felelősséget jelent a szülők számára. A család révén ugyanis a gyermek már fiatal korában elsajátítja a társadalmi és kulturális normákat és erkölcsöt, amivel később beilleszkedhet társaihoz és értékes része lehet környezetének. A gyermeknevelést azonban mind a mai napig az anya szerepéhez kötik, és így az apa alacsony szerepét²⁶² igen kevesen kérdőjelezték meg. Az utóbbi években a japán közvélemény azonban tudatosította az apák gyermekgondozásban való részvételének fontosságát. Japánban már az 1980-as évektől kezdve²⁶³ több kutatást is

²⁶¹ A koreai apa figurát, és az apaság kérdését egy későbbi kutatásomban részletezni fogom.

²⁶² Egy japán közmondás szerint négy félni való dolog van: „*Jishin-kaminari-kaji-oyaji*地震雷火事親父”, azaz földrengések, mennydörgés, tűz, és az apák. [Sz.n.], digitális szótár.

²⁶³ Japánban 1983 és 1986 között az öngyilkosok száma meghaladta az évi 23 000 főt, ez a háború után a második legmagasabb csúcsidőszak volt. Ekkoriban a gyermeköngyilkosságok száma is emelkedett, amit egyesek az apai támogatás hiányával hozták összefüggésbe. ROBSON David, 2018.11.27.

végeztek az apa szerepével kapcsolatban. A Japán Egészségügyi, Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium felmérései kimutatták, hogy minél több időt töltöttek a gyermekek az apjukkal, annál valószínűbb volt, hogy türelmesek, figyelmesek lesznek, képesek a figyelmüket összpontosítani, jól figyelni másokra, jól alkalmazkodni a csoportokhoz és felelősségteljessé válni.²⁶⁴ Yago cikkében Lamb szavait idézve is megerősítette, hogy az apai részvétel növelheti a gyermekek kognitív készségeit, kevesebb viselkedési problémával rendelkezhetnek és a nyelvi, érzelmi fejlődésükben is fontos szerepet töltenek be.²⁶⁵ Hasonlóan Japánhoz Dél-Koreában is 1997-től különféle kutatásokat végeztek, amikben megállapították, hogy az apa bevonása a gyermeknevelésbe rendkívül fontos a kisgyermek társadalmi-érzelmi fejlődéséhez.²⁶⁶ Az ehhez hasonló kutatások eredményeképpen beszélhetünk ma a 21. századi *kyōiku papa* jelenségéről, ami nemcsak Japánban, de a médiának köszönhetően más országokban is ismertté vált. Azonban mégis milyen körülmények tették lehetővé az apák bevonását a gyermeknevelésbe? Mi a gyökere a japán és a koreai családi dinamikának?

Átmenet a hagyományos apafigura és a modern apafigura között

Japánban az Edo-korszakban (1603–1867) kialakult az úgynevezett *ie* 家 rendszer a térségben uralkodó konfuciánus elképzelések hatására, ami az édesapákat, mint háztartásvezetőket domináns pozícióba helyezte, és így a család tagjai között egy szigorú hierarchikus rendszer jött létre, ami egészen a 20. század közepéig tartott. Már maga az „*ie*” jelentése is házat jelent, ami magába foglalja a család²⁶⁷ és a háztartás jelentését.²⁶⁸ Az *ie* hagyományos háztartásbeli rendszer egyik fő jellemzője a patriarchátus volt, miszerint a háztartás legidősebb férfi tagja tartotta fenn a hatalmat és a felelősséget a család minden tagja felett, beleértve a családtagok házasságát is, és minden más fiútestvér otthonjai általában a legidősebb férfi tag családjának a közelében helyezkedett el.²⁶⁹ Dél-Koreában is a konfucianizmus nagy hatással volt a társadalmi értékekre egészen a Joseon-korszaktól (1392–1910) napjainkig. Hasonlóképpen a családfő (koreaiul: *hoju* 호주) a családi hierarchia

²⁶⁴ YAGO et al. 2014, 7.

²⁶⁵ YAGO, et al. 2014, 7.

²⁶⁶ Bővebben: HARRIS 2010, 21–39.

²⁶⁷ A család (kazoku, 家族) a japán társadalom alapvető része.

²⁶⁸ HATTORI 2020, 14.

²⁶⁹ Bővebben: SCROOPE Chara 2021.

tetején állt.²⁷⁰ A japán és a koreai társadalomban erős nemi munkamegosztás érvényesült. Az apák jellemzően a háztartás vezetői és a fő jövedelemszerzők voltak, míg az anyák a háztartás vezetéséért és a gyermeknevelésért voltak felelősek. Bár az apa otthoni kötelezettségei közé tartozott a gyermeknevelés, elsősorban az elsőszülött fiú gondozására és nevelésére fordította a legtöbb figyelmét gyermekei közül, aki örökölte később a családfői szerepet, és aki vitte tovább a családi hagyományokat. Ennek megfelelően a hagyományos konfuciánus társadalomban a szülőt és a fiút tekintették az erkölcsi alapnak,²⁷¹ és így az apa és a fiú közötti kapcsolat volt a legbensőségesebb és legfontosabb. A hagyományos értelemben vett apa figura egy szigorú apa képét jelentette, aki kevésbé vonódott be a gyermeknevelésbe, és aki inkább a külvilágot képviselte. A koreaiak az *eombujamo* (엄부자모 嚴父慈母) kifejezéssel, melynek jelentése „szigorú apa, jóindulatú anya” rendkívül jól szemléltetik a hagyományos szülői mintákat.²⁷² Fontos továbbá kitérnem a háború előtti *ryōsai kenbo* 良妻賢母 ideológiára (jó feleség, bölcs anya), ami a Meiji-korszakban jött létre (1868-1912), és amit 1906-ban Koreában is elkezdtek alkalmazni a japánok egyfajta oktatási stratégiaként (koreaiul: *hyeonmoyangcheo* 현모양처 賢母良妻). A *ryōsai kenbo* alapján így a nőktől elvárták, hogy elsajátítsák az olyan háztartási készségeket, mint a varrás és a főzés, emellett fejlesszék az erkölcsi és szellemi készségeiket, hogy erős, intelligens fiúkat neveljenek a nemzet érdekében. Ennek következtében a fiúk és a lányok oktatásában kitűzött cél különbözött.²⁷³ Tehát ez egy olyan oktatási modell volt, amely elválaszthatatlanul összekapcsolódott a nemzeti politika eszméjével és a családi nemzet ideológiájával.²⁷⁴

²⁷⁰ Bővebben: LEE 1975.

²⁷¹ YANG 1999, 218.

²⁷² KIM – LEE 2020, 158.

²⁷³ Középiskolás korig a fiúk és a lányok hasonló oktatási lehetőségben részesültek, azonban felsőoktatásban többségében férfiak részesültek. Ezzel szemben a nők gyári munkásként (*yeogong* 여공 女功) vagy irodai asszisztensként dolgoztak tovább kevés bérért, és a bérük egy részét is a fiatalabb fiútestvérek oktatására fordították. Az 1920-as évektől a modernizációs folyamatoknak köszönhetően a feminista mozgalmak elérték Kelet-Ázsiát, így a modern női kép megjelenésével elindul a hagyományos nemi szerepek átértékelése. KANG 2005.; KIM 2007, 89.

²⁷⁴ Bővebben: SAKAMOTO 2014, 159–161.

Japán apafigura alakulása

Japánban az 1950-es évektől kezdve az apák társadalmi helyzete kezdett jelentősen megváltozni.²⁷⁵ A II. világháborút követően bár az eltörölt *ie* rendszer elméletileg hozzájárult a nemi egyenjogúság kialakulásához²⁷⁶, ami azt hangsúlyozta volna, hogy az apák egyenrangú társakká válnak a gyermekeikkel és a feleségeikkel, gyakorlatilag a *koseki*-rendszerben még mindig a férjet tekintik a családfőnek, a női családfő csak ritkán fordult elő, akkor, ha a férjének nem volt jövedelme.²⁷⁷ Az 1960-as és 1980-as évekre az iparban foglalkoztatottak száma megnőtt, és a gyors gazdasági növekedés hatására megjelentek a „vállalat harcosok” (*kigyōsenshi* 企業戦士²⁷⁸), azaz a keményen dolgozó, a vállalatuk iránt elkötelezett férfiak.²⁷⁹ Az 1960-as évektől továbbá megjelentek a ma is közismert *salarymanek*²⁸⁰ (*sararīman* サラリーマン), akik „megerősítették a közszféra, mint a férfiak és a magánszféra, mint a nők területe közötti megosztottságot”²⁸¹. Tehát bár azzal, hogy a férfiak kezdtek egyenjogú társként tekinteni önmagukra a feleségük mellett a privát életükben, ezt a munka környezetük nem támogatta, s így megrekedtek a *salaryman* pozíciókban. Az 1990-es évek gazdasági válsága azonban gyökeres fordulatot jelentett, ugyanis a „növekvő munkanélküliség és a kevésbé stabil munkalehetőségek megnyitották az utat a rugalmasabb életmód előtt”.²⁸² A válság hatására megsokszorozódtak a kétkeresős családok száma, azonban azzal, hogy a nők is munkába álltak, rohamosan csökkeni kezdett a születési ráta, és így rövid időn belül új problémával találta szembe magát a japán társadalom. Ráadásul azzal, hogy a nők is elkezdtek munkába állni, egyre fontosabbá vált az, hogy az apák nagyobb részt vegyenek ki a gyermeknevelésből. Ez azonban a japánok számára egy új, a hagyományostól eltérő apa figura kialakulását jelentette. A kormány így már nem csak a gazdasági problémákra igyekezett megoldást találni, de igyekezett olyan politikai törvényeket beiktatni, amikkel támogathatták

²⁷⁵ Az 1940-es években még zajlott a II. világháború, ami nagyban meghatározta a fiatalok gyerekkorát. A férfiakat besorozták, így evidens volt, hogy azok, akik később születtek, hiányzó apaképük élt bennük, s ő maguknak kellett újra definiálni az apa szerepét.

²⁷⁶ Továbbá a koedukált oktatás bevezetéséhez is hozzájárult, ami lehetőséget teremtett a nők alkalmaztatására is.

²⁷⁷ SUGIMOTO 2014, 165.

²⁷⁸ A japán írásjegyeket részletesen megvizsgálva egyértelmű, hogy a kifejezés férfiakra utal, ugyanis a 士 (shi) jelentése „úriember, tudós, samuráj”.

²⁷⁹ HATTORI 2020, 14.

²⁸⁰ Középosztálybeli fehér-galléros dolgozók, akik egy nagyvállalatnál dolgoznak.

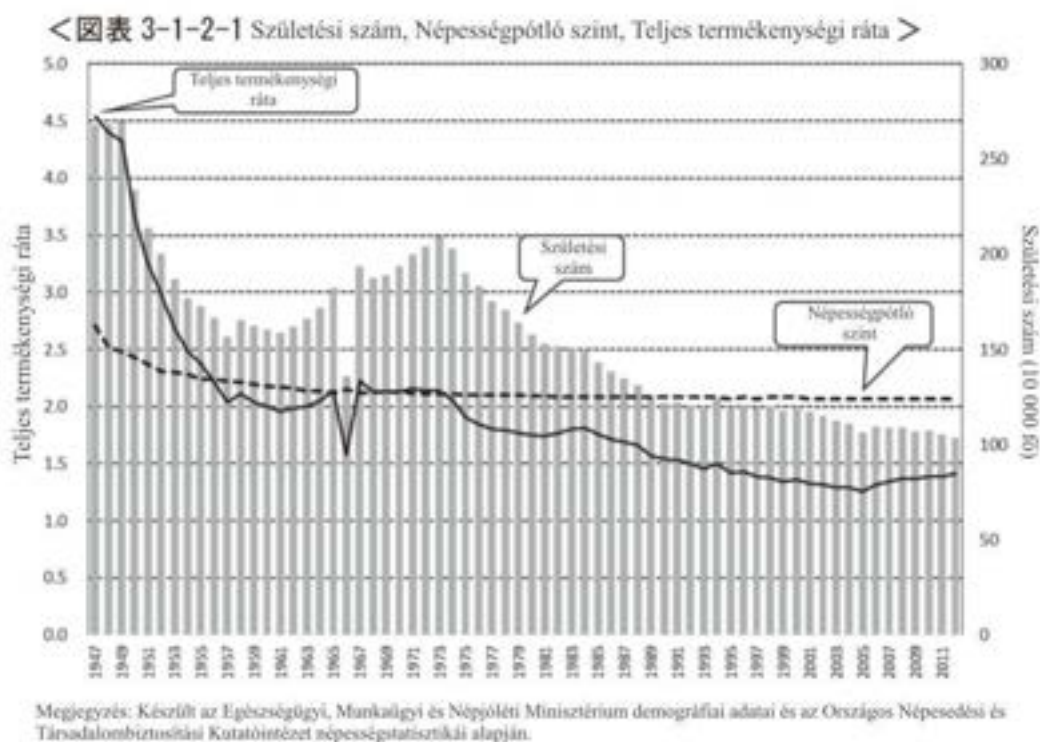
²⁸¹ HATTORI 2020, 16.

²⁸² HOWARD Debbie, 2007.06.25.

a gyermekvállalást, és amivel igyekeztek népszerűsíteni az apák bevonását a gyermeknevelésbe. A következő fejezetben ezek a politikai tevékenységek kerülnek kifejtésre.

A japán kormány politikai tevékenységei

Az apa szerepét az 1980-as és 1990-es évek gazdasági kihívásai alatt újraértékelték, kezdték felismerni az apa otthoni hiányának a negatív hatását, amiről úgy gondolták, hogy a születési ráta csökkenésével függ össze. Az alacsony fizetés, a bizonytalan munkahelyi körülmények a házassági és a gyermekvállalási év kitolódásához vezetett, és így az 1980-as évek közepétől a születési ráta 2,1 alá esett (1. ábra)²⁸³.

1. ábra: Születési szám, Népeségpótló szint, Teljes termékenységi ráta adatai 1947 és 2011 között²⁸⁴

A születési ráta drámai csökkenése következtében a japán kormány erőfeszítéseket tett a férfiak gyermekgondozásban való részvétel ösztönzésére, amivel reményeik szerint több nőt

²⁸³ CABINET Offic. 第1節 人口をめぐる現状と課題 (Dai issetsu jinkō wo meguru genjōto kadai).

²⁸⁴ A szerző saját fordítása japán nyelvről. CABINET Offic. 第1節 人口をめぐる現状と課題 (Dai issetsu jinkō wo meguru genjōto kadai).

ösztönöznének a gyermekvállalásra.²⁸⁵ Ennek érdekében a kormány 1994 decemberében közzétette az ötéves időszakra vonatkozó Angyal Tervét (Enzeru Puranエンゼルプラン)²⁸⁶, ami „a munka és a gyermekgondozás összeegyeztethetőségét, valamint a gyermeknevelés állami támogatását hangsúlyozta”²⁸⁷. A terv keretében a 1997-től a gyermekpótlékot a három év alatti gyermekekről kiterjesztették az összes óvodáskorú gyermekekre, valamint a gyermekgondozás szabadság ideje alatt a bér 40%-át kellett fizetni. Ez kiegészült 1999 decemberében az Új Angyal Tervvel (Shin Enzeru Puran 新エンゼルプラン), valamint 2004 decemberében az Új-Új Angyal Tervvel (Shin Enzeru Puran 新々エンゼルプラン), azaz a születésszám csökkenése elleni küzdelemre irányuló intézkedésekkel, amivel igyekeztek megerősíteni a nemek közötti egyenlőséget, valamint a cégek és a vállalatok támogatását.²⁸⁸

Az apák részvételét továbbá a Japán Egészségügyi és Népjóléti Minisztérium is támogatta kampány tévéreklámjával és a városházára kiakasztott plakátjával (2. ábra) 1999-ben, amin egy ismert híresség szerepelt, aki kisfiával játszott. A városházán lévő plakát szlogenje a következő volt: "Az a férfi, aki nem gondoskodik a gyermekeiről, nem nevezhető apának" (育児をしない男を、父とは呼ばない, *Ikuji o shinai otoko o, chichi to wa yobanai*). A szlogen felkeltette a közfigyelmet, amivel sikeresen hozzájárult az "új" apaság megjelenéséhez Japánban, ahol a férfiak családi szerepét korábban csak a kenyérkereséshez kötötték.²⁸⁹

²⁸⁵ HATTORI 2020, 14.

²⁸⁶ „エンゼルプランは、子育てを夫婦や家庭だけの問題にとらえるのではなく、国や地方公共団体をはじめ、企業・職場や地域社会も含めた社会全体で子育てを支援していくことをねらいとし、政府部内において、今後10年間に取り組むべき基本的方向と重点施策を定めた計画であった。” Az Angyalterv egy olyan terv volt, amely meghatározta a következő 10 év alapvető irányait és kiemelt intézkedéseit a kormányhivatalokon belül, azzal a céllal, hogy a gyermeknevelést ne csak a párok és családok, hanem a társadalom egésze - beleértve a nemzeti és helyi önkormányzatokat, a vállalatokat, a munkahelyeket és a helyi közösségeket - is támogassa. (A szerző saját fordítása japán nyelvről). CABINET Office. 第2章 少子化対策に関するこれまでの取組 ((Dainishō shōshikataisakuni kansuru koremadeno torikumi).

²⁸⁷ SUZUKI 2005, 42.

²⁸⁸ Az intézkedések közé tartozott a cégeken belüli gyermekfelügyelet helyiségek kialakítása vagy az édesapák támogatása a negyedéves gyermekgondozási szabadságban való részvételre. A kormány célja ezzel a fiatal munkavállalók gyermek vállalására való ösztönzése volt. SUZUKI 2005, 44.

²⁸⁹ ISHII-KUNTZ 2013, 780.

2. ábra: Az a férfi, aki nem gondoskodik a gyermekeiről, nem nevezhető apának című plakát²⁹⁰

Bár sokan pozitívan fogadták ezt a plakátot, voltak, akik negatívan ítélték meg. Egy 2003-as cikkben Tomita Kazumi 富田和, aki a Gyermekek Pszichoszomatikus Orvosi Intézet (*Kodomo Shinshin Iryō Kenkyūjo* こども心身医療研究所) igazgatója, bár gyermekorvosként egyetértett a szlogennel, a plakáton szereplő férfi testtartását és öltözetét túl nőiesnek vélte. Úgy gondolta, hogyha valóban az apák részvételét szeretnék ösztönözni a gyermeknevelésben, olyan apát kellene megjeleníteniük, aki minden értelemben hangsúlyozza az apaságot és a gyermekek közötti kapcsolatát.²⁹¹

A kormány továbbá igyekezett támogatni a munka és a magánélet egyensúlyát, így 1995-ben beiktatta a gyermekgondozási és családgondozási szabadságról szóló törvényt (*ikuji kaigo kyūgyōhō* 育児・介護休業法), amely lehetővé tette az apák számára, hogy apasági szabadságot vegyenek ki, függetlenül a partnerük foglalkoztatási státuszától. Ezt 2009-ben módosították, miszerint „a vállalatoknak kötelező bevezetniük egy olyan rendszert, amely lehetővé teszi a napi hatórás rövidebb munkaidőt, és mentesíti a túlórákat a gyermek hároméves koráig”.²⁹² Céljuk ezzel az volt, hogy megakadályozzák a munkavállalók felmondását, amit sokszor a családjukról való gondoskodás szükségessége okozott.²⁹³ Bár Japánban minden férfi és nő egyaránt 1 évig terjedő gyermekgondozási szabadságot vehet ki, azonban a japán férfiaknak csak kis százaléka élt ezzel a lehetőséggel. 2018-ban a kormányzati

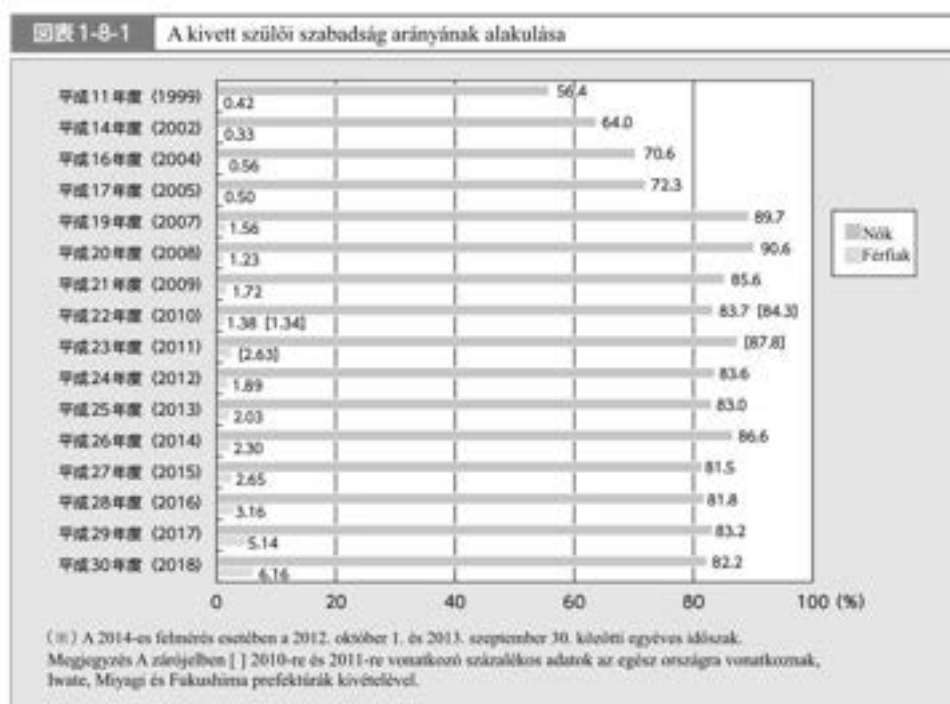
²⁹⁰ 育児をしない男を、父とは呼ばない (Ikuji wo shinai otoko wo chichitowa yobanai), 2014.06.21.

²⁹¹ KAZUMI, Tomita, 2003.

²⁹² ARAI 2017, 2.

²⁹³ HATTORI 2020, 15.

statisztikák szerint (3. ábra) a férfiak alig több mint 6%-a vett ki apasági szabadságot, míg a nők aránya a gyermekgondozási szabadság kivételében továbbra is 80% volt.

3. ábra: A kivett szülői szabadság arányának alakulása 1999 és 2018 között²⁹⁴

Az apák aránya jóval alacsonyabb volt, mint más nyugati országokban. Ennek hatására Koizumi Shinjirō 小泉進次郎, japán környezetvédelmi miniszter 2018-ban két hét apasági szabadságot vett ki három hónapra elosztva, hogy ezzel is támogassa és ösztönözze az apákat a szabadság kivételére.²⁹⁵ A kormány továbbá különféle kampányokkal igyekezett támogatni a dolgozó apákat, annak érdekében, hogy több időt tölthessenek gyermekeikkel, így elkezdett oktatást, támogatást és workshopokat kínálni. Több felületet is létrehoztak, az olyan tartalmakat megjelenítésére, amelyek segítenek az apáknak a gyermekgondozással kapcsolatos problémák kezelésében és abban, hogy pozitív gondolkodásmóddal kapcsolódjanak a családjukhoz. Ilyen például a 2005-ben megjelent Nikkei Kids Plus (日経 Kids+), Preident Family (プレジデントFamily), OCEANS (オーシャンズ), valamint a FQ JAPAN (*Fathers' Quarterly Japan*).²⁹⁶ Debbie Howard szerint „2008-ban az Egészségügyi,

²⁹⁴ Az Egészségügyi, Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium statisztikai felmérése alapján. A szerző saját fordítása japán nyelvről. Forrás: 図表1-8-1育児休業取得率の推移 (Zuhyō 1-8-1 ikuji kyūgyōshutokuritsu no suii).

²⁹⁵ GILCHRIST, Karen, 2020.01.16. 1:51.

²⁹⁶ HOWARD Debbie, 2019.07.18.

Munkaügyi és Népjóléti Minisztérium (*kōsērōdōshō*厚生労働省) felmérésében kiderült, hogy az általa megkérdezett apák 30%-a szeretne több időt tölteni gyermekeivel, és bár szeretnék volna kivenni az apasági szabadságot, féltek a főnökeik reakciójától.²⁹⁷ Válaszul a kormány 2010-ben létrehozta az Ikumen Projektet, amivel a férfiakat gyermekgondozási szabadság kivételére és a gyermeknevelésben való részvételére igyekezett ösztönözni, továbbá ezzel a lépéssel igyekeztek növelni a születési rátát.

Az *ikumen* szó az *ikuji* 育児 (gyermeknevelés) és az *ikemen* イケメン (menő férfi) szavak kombinációjából jött létre, és olyan férfit jelent, aki aktívan és élvezettel részt vesz a gyermeknevelésben, és aki önmagát is fejleszti, illetve olyan férfit is jelent, aki a jövőben ilyenné szeretne válni. A „menő férfi” kifejezéssel igyekeztek a gondoskodó apa képét népszerűsíteni, hangsúlyozva a gyermeknevelés „menőségét”.²⁹⁸ Amióta a nők is elkezdtek dolgozni, a megélhetés már nem csak a férfiak feladata volt.²⁹⁹ Ahogyan arról már szó volt, az 1990-es évektől megnőtt az az elvárás, hogy a férfiak inkább résztvevő apák legyenek, mint távollévő családfenntartók. Már a 2000-es években is fel-felbukkant az *ikumen* kifejezés, amiről végül 2010-ben Nagatsuma Akira 長妻昭³⁰⁰ úgy döntött, népszerűvé teszi.³⁰¹ Az *ikumen* a jelenlegi Japánban a kialakulóban lévő gondoskodó férfiasság egyik reprezentatív fogalma. A projekt népszerűsítése érdekében a kormány díjat is létrehozott „Az év Ikumenje (*Ikumen Obu Zai Yā* イクメンオブザイヤー)”³⁰² megnevezéssel, amit befolyásos személyeknek ítélnek oda. Hattori elmélete szerint „az *ikumen* szó által konstruált gondoskodó férfiasság egy olyan hibrid férfiasság, amely stratégiaileg a nőiesség jellemzőit használja fel a nők és férfiak közötti hatalmi viszonyok fenntartására”³⁰³.

A férfiak azonban még mindig nem érezték úgy, hogy kihasználhatnák a gyermekgondozási szabadsághoz való jogukat anélkül, hogy a munkába való visszatérésüknek következményei lennének. Ez adott okot az Ikumen projekt kiterjesztésére, az IkuBoss

²⁹⁷ HOWARD Debbie, 2019.07.18.

²⁹⁸ MICHELSON, Andrea, 2020.09.21. 3:09.

²⁹⁹ A nők munkavállalásának oka legtöbb esetben a gazdasági helyzet, azonban nagy szerepet játszik ebben az az igény is, hogy saját jogon elismert egyéniségként - és ne csak "anyaként" - ismerjék el őket. HOWARD, 2007.06.25.

³⁰⁰ Nagatsuma Akira (született 1960. június 14-én) japán politikus, a Japán Alkotmányos Demokrata Párt és a képviselőház tagja az országgyűlésben. Nagatsuma jelenleg a CDP tokiói részlegének helyettes vezetője.

³⁰¹ イケメン”は役目を終えた? 育児に「参加する」という思考は過去のものに? (Ikumen wa yakumeo oeta? Ikujini „sankasuru” to yū shikō wa kako no mononi?). 2018.10.25.

³⁰² Hivatalos oldala: <http://ikumen-of-the-year.com/>, hozzáférés: 2023. 06. 22.

³⁰³ HATTORI 2020, 16.

(*Ikubosu*イクボス) vállalati szövetségre. Az IkuBoss Szövetséget a Fathering Japan (*Fazāringu Japan*ファザーリング・ジャパン) nonprofit szervezet hozta létre és támogatja,³⁰⁴ célja ezzel az, hogy a munka és a magánélet egyensúlyának filozófiáját közvetlenül a vállalati vezetésre is kiterjessze, hogy hozzájáruljon a makacs hagyományőrző hozzáállás belülről kifelé történő megváltoztatásához.³⁰⁵ Andō Tetsuya安藤哲也, a Fathering Japan nonprofit szervezet alapítója, a következőket mondta:

„しかし日本の職場や社会の意識は旧態依然のまま。長時間労働を強いる会社と、子育て参加して欲しいと願う妻のプレッシャーに挟まれ、「ワーク・ライフバランス」に苦しんでいるのは、そうした子育て世代の父親たちかもしれません。

A japán munkahelyek és a társadalmi hozzáállás azonban változatlan marad. Az őket hosszú munkaidőre kényszerítő vállalatok és a gyermeknevelésben való részvételüket elváró feleségek nyomása között a gyermeknevelő generáció apái küzdenek a "munka és a magánélet egyensúlyának" megtalálásáért.”³⁰⁶

E szerint bár évről évre növekszik a szabadságot kivevő apák száma, sokan még mindig úgy érzik, hogy nincs meg az a támogató környezet a munkahelyükön, ami ezt megengedhetné nekik.³⁰⁷

Az Ikumen Projekt ugyan nem okozott túl nagy változást a munkahelyi hozzáállásban, marketingkampánya azonnal megragadta a piacot. A vasútállomásokon különféle poszterek jelentek meg *Ikumen* feliratokkal, a magazinok címlapjain apákat és gyerekeket ábrázoltak, amint együtt töltik az idejüket egymáshoz illő öltözékben, a babakocsik és babakocsihoz tartozó termékdizájnja semleges színekben is elérhetővé váltak, és még ehhez hasonló más marketingeket jelentek meg. A kampány sikerességének egyik példája a Shimane

³⁰⁴ Az IkuBoss tagjai olyan felettesek (vezetők, felügyelők stb.), akik képesek egyensúlyt teremteni beosztottaik munka- és magánéletében, beleértve a gyermekgondozást és az idősebb rokonok/beteg gyermekek ápolását, és támogatják karrierjüket és életüket, miközben elérik az elvárt eredményeket és maguk is élvezik az életet. Tagjai közé sorolható a Mitsubishi nagyvállalat is, és még számos más népszerű vállalat.

³⁰⁵ HOWARD Debbie, 2019.07.18.

³⁰⁶ A szerző saját fordítása japán nyelvről. ANDŌ Tetsuya, 2019.

³⁰⁷ HOWARD Debbie, 2019.07.18.

prefektúrában kiírt plakátpályázat volt³⁰⁸, melynek keretében igyekeztek növelni az *Ikumen* és *Ikuboss* emberek számát. A plakátokat különféle közterületen helyezték ki, így a Shimane Női Aktív Támogató Társaságnál és más vállalatoknál, közintézményekben, magán kereskedelmi létesítményekben és a prefektúra önkormányzati intézményeinél. A pályázat eredményeképp 2016-ban két, az *Ikument* népszerűsítő plakát (4. ábra) és két, az *Ikubosst* népszerűsítő plakát (5. ábra) készült, míg 2020-ban négy, az *Ikument* népszerűsítő plakát készült.

4. ábra: „Ikumen leszek” lánykérés című plakát

5. ábra: Főnökök, akik csökkentik a túlórát és növelik a családi időt című plakát

³⁰⁸ イクメン・イクボス推進ポスターを作成しました (Ikumen ikubosu suishin posutā wo sakuseishimashita), 2020.

Végezetül legújabb fejleményként 2020. 08. 08-án néhány gyermekekkel foglalkozó üzletember megalapította a Papa to children (PtoC) egyesületet (*ippanshadanhōjin Papa To Children* 一般社団法人Papa to Children). Az egyesület fő célja, hogy az *Ikumenek* számát továbbra is növeljék országszerte és hogy egy olyan közösséget hozzanak létre, ahol az új generáció apái kapcsolatba tudnak lépni egymással.³⁰⁹

Ahogy láthattuk a japán kormány a születési ráta csökkenésének megállítása érdekében számos szülőket támogató intézkedéseket hozott az utóbbi évtizedekben, s bár a legtöbben pozitívan fogadták ezeket az új törekvéseket, többségük a fiatal generációhoz tartozik, így az idősebb generáció, akik korukat tekintve magasabb pozícióban helyezkedhetnek el a cégen belül, akadályozhatják az apák gyermekükre szánt idejét, valamint a tényleges apasági szabadság kivételét. Mindezek ellenére az új gondoskodó apa figurát egyre több férfi alkalmazza, amivel lassan ugyan, de változást érhetnek el a munkahelyi környezetben belül. Az *ikumen* trendje mellett azonban egy új trend is megjelent, a *kyōiku papa*. Az új apa figurát ugyan még nem mindenki alkalmazza, s bár a *kyōiku papa* fogalma is a japán társadalomban még csak kialakulóban lévő fogalom, a következő fejezetben részletes jellemzéssel igyekszem meghatározni, hogy kit nevezhetünk *kyōiku papának*, valamint azt, hogy miben különbözhet az *ikumenektől*.

A *Kyōiku Papa* (教育パパ) jellemzői és definíciója

Az 1990-es japán gazdasági hanyatlás nagy hatással volt a japán társadalomra. Rengeteg munkavállalót, köztük férfiakat, elbocsátottak vagy csökkentették a fizetésüket, ami a férfiakra nézve megalázó volt, hiszen több évtizeden keresztül az apák a kenyérkereséssel definiálták szerepüket a családon belül. Ennek következtében próbálták keresni az új helyüket és a szórakozásukat otthon.³¹⁰ Bár a családon kívül kudarcot vallottak, igyekeztek ezt kompenzálva megerősíteni a családon belüli részvételüket. Ezekhez az új erőfeszítésekhez hozzájárult a munkahelyeken növekvő dolgozó nők számának gyors növekedése, s így egyre inkább elvárás lett az apákkal szemben, hogy részt vegyenek a háztartási munkában és a gyermeknevelésben. Az *Ikumen* projekttel igyekeztek támogatni ezt az új gondolkodásmódot,

³⁰⁹ SHIMAZU, Shō, 2018.08.21.

³¹⁰ HATTORI 2020, 16.

azonban Funabashi állítása szerint, ahogyan Hattori (2020) idézi, a férfiak addig hajlandóak a gyermekneveléssel foglalkozni, amíg az nem veszélyezteti a "kenyérkereső szerepet"³¹¹. Tehát bár az *Ikumen* projekttel előtérbe került az apák szerepvállalása a gyermeknevelésben, még mindig elsődleges szerepüknek a kenyérkeresést tartották. Jogosan felvetődhet a kérdés, hogy vajon miben különbözhet a *kyōiku papa* az *ikumenektől*?

Alapvetően az *ikumen* és a *kyōiku papa* koncepciója nagyban nem tér el egymástól, sőt számos japán szinonimaként használja a két kifejezést. A *kyōiku papa* a japán *kyōiku* 教育, melynek jelentése oktatás és tanítás, és a *papa* パパ, azaz apa szavak kombinációja. A fentebb már említett magazinoknak köszönhetően Japánban a *kyōiku papa* fogalma egyre inkább elterjedt, és egy 2007-es cikkben először meg is említik a kifejezést. Hasonlóan az *ikumenekhez* a *kyōiku papa* nemcsak a kenyérkereső szerepet tölti be a családban, hanem részt vesz a gyermek gondozásában és taníttatásában, oktatásában, mindezt élvezettel és fejlődési nyitottsággal téve.³¹² Az oktatásban való részvétel egyik formája például az iskolai tevékenységekben való részvétel, beleértve a szülői értekezleteken (*oyaji no kai* おやじの会³¹³) való önkéntes részvételt, illetve a szülői iskolalátogatáson való részvételt (*jugyō sankan* 授業参観).³¹⁴ A *kyōiku papákra* jellemző, hogy gyermekeiket a jobb oktatási lehetőségek érdekében *jukuba* 塾 iratják őket már 4.-es koruktól, ami egy korrepetáló központ a felvételi vizsgákra (*juken* 受験) készülő gyerekek számára. Extrém esetekben magán korrepetitort is hajlandóak fogadni, illetve sokszor maguk az apák válnak azzá, ilyenkor saját tanulási módszereket dolgoznak ki, amivel elősegíthetik a gyermekeik készségeit.³¹⁵ Ez alapján arra lehet következtetni, hogy az apák a *kyōiku papa* koncepcióban nagy szerepet játszanak az iskolai felvételi vizsgákban, annak érdekében, hogy gyermekeik tanulmányai sikeresek legyenek.³¹⁶ Itt azonban éles határt húznék a *kyōiku papa* és a gyermek jegyeitől függő beteges magaviselet között. Számos cikk írt már a túlzott lelkületű szülők beavatkozásáról, ami ellentétesen hatott a gyermekek eredményeire és mentális egészségére. Nakayama

³¹¹ HATTORI 2020, 17.

³¹² NURCAHYANTI 2014, 14.

³¹³ Az Oyaji no Kai (Apák Egyesülete) egy helyi szervezet, amely szülői munkaközösségi vagy hasonló tevékenységeket folytat, főként az általános iskolás gyermekek apáinak.

³¹⁴ NURCAHYANTI 2014, 15.

³¹⁵ Bővebben erről a témáról Nurcahyanti 2014-ben megjelent "Konsep Kyouiku Papa pada Tokoh Ayah dalam Serial Drama Jepang Juken No Kamisama Karya Sutradara Iwamoto Hitoshi" című dolgozatában olvashatnak, melyben kifejti a *kyōiku papa* jellemzőit a *Juken no Kamisama* című sorozat elemzésén keresztül.

³¹⁶ NURCAHYANTI 2014, 16.

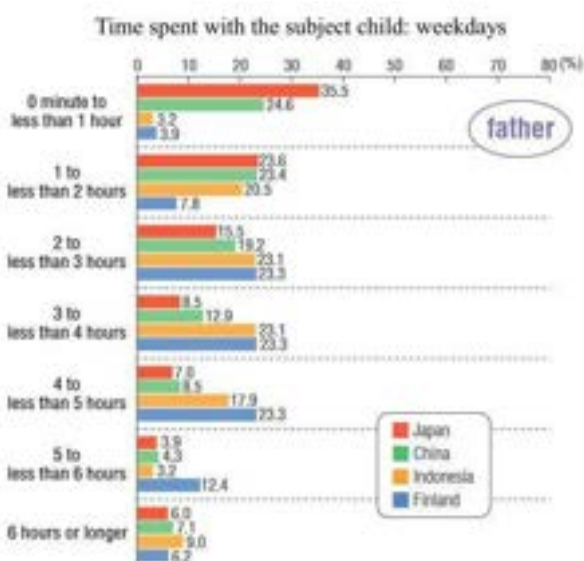
Machiko 中山まち子2021-es cikkében olvashatjuk, hogy a legtöbb kétkeresős háztartásban az apáknak még mindig magasabb a jövedelme, mint az anyának, ami azt az érzetet keltheti bennük, hogy az erőszakos viselkedésük jogos a gyermek rossz teljesítményekor.³¹⁷ Sajnos azonban az elmúlt években jellemzően többször használják ezekre az apákra ezt a kifejezést. Véleményem szerint ennek hátterében az apák férfiasságának a hagyományos felfogása állhat, miszerint az érzelmi gondoskodás egy olyan feminin vonás, ami a hagyományos férfiassággal járó hatalom feladását jelenti, és amit egyes férfiaknak nehéz elfogadni. Arról nem is beszélve, hogy azzal, hogy a munkahelyükön és a családban is aktívan kiveszik a részüket, a munkahelyi stressz, váratlan kiadások, a túlórák okozta fáradtság feszültségeit gyakran a gyermekeiken tölthetik ki. Miyagawa Satoshi 宮川サトシ cikkében azonban egy másfajta megközelítésről olvashatunk. Feleségével igyekeztek a lányuknak segíteni a felvételi vizsga készüléskor, ám amikor rendszerint összeveszett a lánya és a felesége, a következőket írta: „Minden alkalommal közbe kellett avatkoznom. Ha egy sporteseményhez hasonlítanám, akkor a lányom lenne a játékos, a feleségem az edző, én pedig a menedzser.”³¹⁸ Ebből kiderült, hogy ebben az esetben egy olyan *kyōiku papa* viselkedését láthattuk, aki bár elkötelezett gyermeke oktatása iránt, tiszteletben tartja a "gyermek érzéseit" és a "tanulást elősegítő környezetet", lehetővé téve a gyermek számára, hogy pozitív hozzáállással vegyen részt a tanulásban.

A *kyōiku papa* azonban nem csak a vizsgákra és az oktatásra helyezi a hangsúlyt, hanem igyekszik minél több élménnyel gazdagítani gyermekeik életét. 2017-ben a Benesse Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (*Benesse Kyōiku Jōhō* ベネッセ教育情報) négy ország – Japán, Kína, Indonézia és Finnország – , különböző szociokulturális hátterű nagyvárosi területein kisgyermekes szülők körében végzett felmérést, melyben összesen 4900 alany vett részt. A felmérés célja az volt, hogy rávilágítson a tanulással kapcsolatos szociális és érzelmi készségek állapotára, valamint a szülők tudatosságára és részvételére az otthoni oktatásban és a szülői nevelésben. Az általuk feltett kérdésre, miszerint „Ön és házastársa/élettársa naponta hány órát töltenek gyermekével?” a következő eredményt állapították meg;

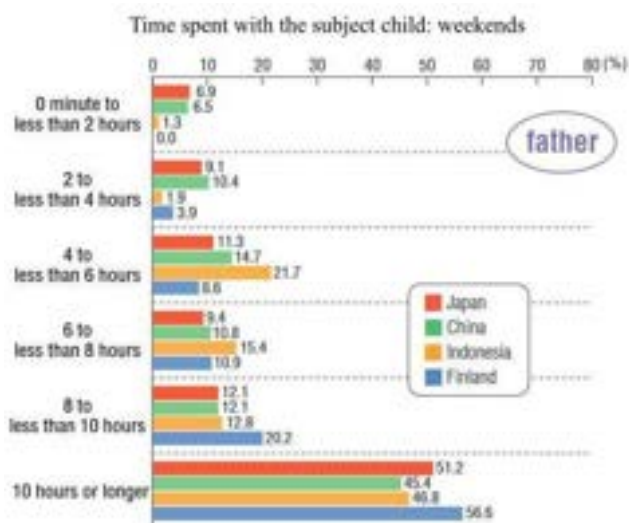
³¹⁷ NAKAYAMA Machiko, 2021.06.11. 8:00.

³¹⁸ **Eredeti szöveg:** „そのたびに僕が間に入っていました。スポーツ競技に例えると、娘が選手、妻がコーチ、僕が監督といったイメージでしょうか。”. MIGAWA Satoshi, 2022.07.30. 14:00.

Japánban az apák 35,5%-a munkanapokon kevesebb, mint 1 órát tölt gyermekével (6. ábra), míg hétvégén nagyjából 51,2%-a legalább 10 órát tölt gyermekével (7. ábra).³¹⁹

6. ábra: Az apák gyermekével töltött ideje hétköznapokon³²⁰

7. ábra: Az apák gyermekével töltött ideje hétvégén³²¹

Emiatt a japán apákat „vasárnapi barátoknak” is hívják³²², ugyanis a hétköznapokon való késő esti dolgozás miatt ez az egyetlen nap, amikor lehetősége van időt tölteni a

³¹⁹ TANIYAMA 2019, 21.

³²⁰ Benesse Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2017-es statisztikai adatai alapján készült diagramja.

³²¹ Benesse Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2017-es statisztikai adatai alapján készült diagramja.

³²² HAYS Jeffrey, 2013.01.

gyermekeivel. Bár a munkahelyükön továbbra is elvárják a maximális teljesítményt, jellemző a legtöbb *kyōiku papára*, hogy a munkahelyükön is gyermekeik eredményiért aggódnak, és nem ritka látvány, hogy kollégáiktól kérnek tanácsot a gyermeknevelésben.

Összefoglalva tehát a *kyōiku papa* egy olyan új apafigura, aki aktívan részt vesz gyermekei gondozásában, és amiben nem csak egy kötelességet, hanem szórakozást lát. Az oktatásukba is besegít, azonban a gyermek érzéseit tiszteletben tartja. Igyekszik minél több élményt nyújtani gyermekének, és megteremteni az ehhez szükséges anyagi háttérrel. A *kyōiku papák* tehát meghaladva az *ikumeneket* igyekeznek a gyermekeik lehetőségeit kiszélesíteni és megragadni minden eszközt arra, hogy fejleszthessék a készségeiket, hogy aztán a gyermek kezébe adhassák a döntés jogát mindenféle megbánás nélkül.

Bár Japánban egyre meghatározóbbá válik az apa részvétele a családban, Dél-Koreában csak most kezd kibontakozni ez az újfajta gondolkodásmód. Vajon mi okozhatta Koreának ezt a lemaradását? Mennyire tartanáknak igényt erre a jelenségre a saját társadalmukban?

Dél-koreai tényezők

Amint azt már az előző fejezetben említettem a koreai hagyományos apa figura, hasonlóképpen a japánhoz a szigorú fegyelem és az útmutatást alkalmazta a gyermekek nevelésében, nem pedig a melegséget vagy a gondoskodást. Míg az anya a gyermek számára egy belső biztonságot jelentett, az apa testesítette meg a külvilágot és a gyermekére váró rideg társadalmi elvárásokat.³²³ Így tehát az apa-gyermek kapcsolatban a gyermek engedelmességgel, tisztelettel tartozott édesapjának, ezzel fejezve ki az apa iránt érzett odaadását.³²⁴ A japán gyarmati uralom (1910–1945) alatti 1940-es években Korea mezőgazdasági társadalma elkezdett iparosodni, és egyre többen költöztek a városokba. Az urbanizáció révén kezdtek megjelenni a kétkeresős családok (*matbeori gajok*, *맞벌이 가족*), ugyanis a vidékről felutazó nők lehetőségei kiszélesedtek, már nem csak a háziasszony szerepét tölthették be, hanem egy jövedelemszerző szerepet is. Ennek hatására a hagyományos férfi-női kapcsolatok kezdtek megváltozni. A japánok hatására továbbá

³²³ SLOTE 1998, 41.

³²⁴ PARK et al. 2006, 430.

megjelentek a nukleáris családok (*haekgajok*, 핵가족 核家族)³²⁵ is, tehát a két generációs együttélés általánossá vált, ami ugyancsak új gyermeknevelési dinamikákat eredményezett mind az anyáktól, mind az apáktól.

Dél-koreai apafigura alakulása

Az apai szerepkört csak az elmúlt pár évtizedben kezdték el vizsgálni Koreában 1998-tól kezdődően, ugyanis a modernizáció és az új kulturális értékek arra kényszerítették a koreai apákat, hogy átértékeljék a családban betöltött szerepüket. Bár a legtöbb tanulmány a férfiák gyermekgondozási tapasztalataira fekteti a hangsúlyt Kwon Young In 권영인 tanulmányában az apaság különböző kulturális kontextusait is igyekezett megvizsgálni ezzel egy átfogó képet adva az apaság alakulásáról. Ebben a fejezetben Kwon tanulmányát felhasználva igyekszem kiemelni a fontosabb vizsgálati tényezőket, amik az új apakép kialakulásához vezethettek.

Az 1960-as évek közepén meginduló iparosodás hatására az apák a munkának szentelték magukat, melynek következtében egyre több időt töltöttek távol a családjuktól, elszakadva a család mindennapi életétől. Ezzel párhuzamosan a nők foglalkoztatottsági aránya is növekedni kezdett, így egyre nagyobb szükségét érezték az apa bevonására a gyermeknevelésbe. A nemzetközi utazási korlátozások 1989-es felfüggesztésével egyre többen utaztak külföldre, kifejezetten az Egyesült Államokba, ami szintén fokozta a fiatalabb generációnak az apai szerepvállalással kapcsolatos nyugati elképzelések megismerését, azaz a gondoskodó és egalitáriusabb szerepfelfogást. A már jól ismert hagyományos kenyérkereső szerep ambivalenssé vált, sőt politikai párt is létesült, akik igyekeztek ösztönözni a férfiakat arra, hogy több időt töltsenek a családjukkal. A „bátorságos” és „kommunikatív” gondoskodó apa képe így hamar elterjedt a fiatalaktól kezdve a középkorú férfiak köréig, akiknek bár a gondolkodásmódja hagyományos normákra épült, mégis kezdték „hűtlennek” tartani a gyermekvállalásban való részvétel hiányát. Ebben az átmeneti időszakban tehát az apák igyekeztek megfelelni a hagyományos és az új szerepvállalás ellentmondó elvárásainak.

³²⁵ Bővebben erről itt: HABAKUKK 1955, 1–12.

A koreai társadalmi életet azonban az 1997-es válság, az úgynevezett IMF krízis³²⁶ súlyosan felkavarta. Japánhoz hasonlóan megkezdődtek a leépítések és a fizetéscsökkentések, amik hatalmas sokként érték a koreai apákat, ugyanis számos apa számára a munkahelyi elkötelezettség a családi szerepvállalással volt egyenértékű. Épp ezért a tekintélyük megtartása érdekében voltak olyanok³²⁷, akik nem tudták elmondani az elbocsátás hírét feleségeiknek, így elszakadva a családtól, több hónapig nem tértek haza.³²⁸ A krízis hatására sokan visszafordultak a hagyományos apa figurához, aki a kenyérkeresés szerepét vállalta magára, és aki igen kevés részt vállalt a gyermeknevelésben. A válság mellett a kormánynak azonban a születési ráta drasztikus csökkenésével is szembesülnie kellett (8. ábra).

8. ábra: „Teljes születési ráta 1970–2022 között”³²⁹

Hasonlóan Japánhoz, a dél-koreai kormány is igyekezett a politikai intézkedéseivel, kampányaival megállítani a születésszám csökkenését, és egy olyan környezetet létrehozni,

³²⁶ Dél-Korea az 1990-es évek végén nem várt pénzügyi válsággal szembesült, és gazdasága összeomlott. 1997-ben több nagy *jaebeol* (재벌, koreai ipari konglomerátum) egymást követő csődjei, valamint más kelet-ázsiai országok pénzügyi válságai és devizaárfolyam-instabilitása gyengítették a befektetők bizalmát Koreában. Ennek következtében a külföldi bankok nem voltak hajlandók hitelkeretet nyújtani a koreai pénzügyintézeteknek, és a külföldi befektetők tömegesen kivonultak Koreából, így nem volt más választása, mint mentőcsomagot kérni a Nemzetközi Valutaalaptól. Bővebben: CHOE - KIM 2002.

³²⁷ Példa erre: KWON - ROY 2007, 296.

³²⁸ KWON - ROY 2007, 287-288.

³²⁹ A dél-koreai Nemzeti Statisztikai Hivatal népességfelmérése alapján. A szerző saját fordítása koreai nyelvről. (합계출산율 [Teljes születési ráta], 2023.02.22.).

ami elősegíti a gyermekvállalást. A következő fejezetben ezekről az intézkedésekről olvashatnak.

A dél-koreai kormány intézkedései

Azért, hogy a munkavállalás mellett többen részt vegyenek ki az apák a gyermekvállalásban, a koreai kormány 2000-ben bevezette egy új szülői szabadság politikát, miszerint az anyák vagy apák legfeljebb egyéves fizetett szabadságot vehetnek igénybe, amiért havi jövedelmük 30%-át kapják. Továbbá a kormány 5 munkanapos politikát rendelt el a nagy- és középvállalatokban, valamint pénzügyi támogatást ígért a kisvállalkozásokban dolgozók számára.³³⁰ A munka és a magánélet egyensúlya érdekében továbbá 2014 októberében a kormány bevezette az „apák szülői szabadsága bónuszrendszer” (*Appa Yugahyujik Boneoseuje* 아빠 육아휴직 보너스제), amivel kitolta a szülői szabadságot igénybe vevők juttatásának a felső határát.³³¹

A Munkaügyi Minisztérium (*Goyongnodongbu* 고용노동부) észrevette a fiatalabb generáció igényeit, és számos a kormány által támogatott programot indított az apák „oktatása” és lelkiellátásának elősegítése céljából.³³² Egyik ilyen programjuk volt a 2021-ben indított „Az apa pszichológiai jólétének támogatása” (*Appai simnijeong anjeong jiwon* 아빠의 심리적 안정 지원) című program, melynek keretében nem csak mentális jólétet biztosítottak a résztvevőknek, de más apákkal találkozva egy hálózatot is kialakíthattak, amin keresztül később is segítséget kérhetnek egymástól. Továbbá a Nemek Közötti Egyenlőségért, Család- és Gyermekekért Felelős Minisztérium (*Yosonggajokbu* 여성가족부) országsszerte különböző oktatási programokat biztosít az apák számára a családközpontokban (*Gajoksenteo*, 가족센터)³³³, 2023-ra mintegy 211 központ működött. Az Egészségügyi és Népjóléti Minisztérium (*Bogeonbokjibu* 보건복지부) is elkezdte támogatni a szülőket, köztük

³³⁰ KWON - ROY 2007, 301.

³³¹ JEONG Seung Youn, 2019.07.29.

³³² Példa erre: https://www.worklife.kr/website/index/m5/program_edu.asp, hozzáférés: 2023. 03. 29.

³³³ Az apáknak szóló nevelési programok listája megtalálható a Családi Központ honlapján: www.familynet.or.kr, hozzáférés: 2023. 03. 29.

az apákat is, országszerte számos oktatási programot kínál a szülőknek a gyermekgondozási központokban, ahol a szülők tapasztalatot szerezhettek a gyermeknevelésről. Továbbá a Japán PtoC szervezethez hasonlóan az Egészségügyi és Népjóléti Minisztérium 2011-től indította el a „100 fős apa közösség” (*100inui Appadan 100인의 아빠단*) egy reprezentatív apák csoportját Koreában, amely az apákat az otthoni gyermekgondozásban való részvételre és a párok közötti házimunka egyenlő megosztására ösztönzi. Ebben a közösségben a „mentor apukák” szülői tippeket adnak olyan területeken, mint az oktatás, az egészség, a napi rutin és a játéktevékenységek, hogy a kezdő apukák tényleges tapasztalatokon keresztül tanulhassák meg a szülői tevékenységet. Ezeket a tartalmakat online is rögzítik, a könnyedebb elérhetőség céljából, valamint számos találkozót szerveznek az apukák számára, az úgy nevezett „Apa találkozót” (*Appamoim 아빠모임*).³³⁴ Valamint a közösségi médián, köztük a Youtube csatornán is számos szülői videókkal találkozhatunk, amik az apa gyermeknevelésére is kitérnek.³³⁵

Bár a politikai tevékenységekkel igyekezett a koreai kormány támogatni a szülőket a gyermekgondozásban, kifejezetten az apák gyermekgondozásának a támogatásában, a koreai társadalomban olyan szinten meghatározó a konfucianizmus, hogy a többi országhoz képest nehezebben lehet ezt a hagyományos nézetet megváltoztatni. A *Dongailbo* (동아일보) cikkében a következőket írta:

„ 그는 딸의 선천적 질병 치료에 전념하고자 2017년 11월 1일부터 1년간 육아휴직을 신청했다. 회사에서 남성이 낸 육아휴직은 A 씨가 최초였다고. ... 그는 »먼저 자리가 없어졌다. 저의 복귀 전날 총무팀에서 책상을 치웠더라«라며 »두 번째로는 뜻하지 않던 불로소득. 대기발령 상태가 됐고 매일같이 총무팀으로 출근하면서 그 어떤 일도 하지 않고 회의 책상에서 12월 31일까지 대기만 하고 있었다«고 말했다.

³³⁴ A közösség hivatalos oldala: <http://cafe.naver.com/motherplusall>, hozzáférés: 2023. 03. 29.

³³⁵Bővebben: CHOI Min Jung adeul TV [최민준의 아들TV], 2019.09.11.; OEUNYEONGUI Beokitriseteu [오은영의 버킷리스트], 2021.04.16.; EBS Yugahakgyo [EBS육아학교], 2018.03.12.

Egyéves szülői szabadságot kért egy apuka 2017. november 1-jétől lánya veleszületett betegségének kezelése érdekében. Ez volt az első szülői szabadság, amit egy férfi vett ki a vállalatnál... (Amikor visszatért) Mr. A azt mondta: »Először is, a pozícióm megszűnt. Egy nappal azelőtt, hogy visszajöttem volna, kiürítették az asztalom. Másodszor... készenlétbe helyeztek, és minden nap, amikor bementem az irodába, nem végezhettem munkát, csak ültem a tárgyalóasztalnál december 31-ig.«.³³⁶

A cikk beszámolója alapján tehát elmondható, hogy bár a fiatalabb generáció apukái a gyermekvállalásban egyre nagyobb szerepet szeretnének vállalni, még mindig előfordulhat az, hogy a szülői szabadságot igénybe vevő férfiakat a munkáltatói vagy a kollégái hátráltatják. Az esetleges nehézségek ellenére azonban a kormány intézkedései pozitívan hatottak a gyermekes családokra. A Munkaügyi Minisztérium és a Női Foglalkoztatáspolitikai Osztály (*Yeoseonggoyongjeongchaekgwa 여성고용정책과*) 2019-es felmérése alapján a magánszektorban 2019 első felében a szülői szabadságot igénybe vevő férfiak száma 11080 fő volt, ami az előző évhez képest 30,9% növekedést jelentett (9. ábra).³³⁷ Ez alapján megállapítható, hogy a szülési szabadságot és az apai szülői szabadság bónuszrendszerét igénybe vevők száma rohamosan növekedik, így a gyermekes családok munka és magánélete közötti egyensúly javulni látszik.

3. Férfiak szülői szabadsága vállalatméret szerint (Egység: fő, %)

A munkavállalók száma	2018 Június	2019. Június	Növekedés aránya (%)
	Férfiak (fő)	Férfiak (fő)	
10 fő alatti	843	1,275	51.2%
10 fő ~ 30 fő	645	905	40.3%
30 fő ~ 100 fő	911	1,175	29.0%
100 fő ~ 300 fő	1,059	1,440	36.0%
300 fő feletti	5,008	6,285	25.5%
Összesen	8,466	11,080	30.9%

³³⁶A szerző saját fordítása koreai nyelvről. NEWS 1, 2023.01.20. 15:29.

³³⁷ JEONG Seung Youn, 2019.07.29.

9. ábra: Férfiak szülői szabadsága vállalatméret szerint 2018. és 2019. júniusában³³⁸

Koreában a konfuciánus értékek erős maradványai, valamint az 1997-es válság hatásai miatt az új apamodell még csak most kezd kibontakozni. A közösségi felületeken megtekinthető oktatási videók, a kormány intézkedései és a folyamatosan megrendezésre kerülő apa-gyermek programok ellenére is jelentősen le van maradva Dél-Korea a japánokhoz képest. Az elmúlt évek statisztikai adatait figyelembe véve azonban úgy vélem, Koreában növekszik az igény a változásra. A jövőben érdekes kutatási témának tartanám a koreai gondoskodó apaság számának a megfigyelését és a saját tapasztalatainknak a vizsgálatát.

Konklúzió

Dolgozatomban a Japánban megjelenő *kyōiku papa* jelenségét vizsgáltam, részletesebben kitérve azon tényezőkre, amik elősegítették a jelenség kialakulását. Továbbá azt is megvizsgáltam, hogy mi okozta Korea lemaradását az új apa figura kialakulásánál, és hogy mennyire van igény a két társadalomban arra, hogy az apákat még jobban bevonják a gyermeknevelésbe.

Ahogy láthattuk a japán kormány aktívan igyekezett kampányaival támogatni az apák gyermekeikkel töltött idejük növelését, továbbá számos apákat támogató magazinokat indítottak el, mint például a *Nikkei Kids Plus*, *President Family*. A 1994-es Angyal Tervével és a 2010-es Ikumen projektjével is igyekezte országszerte felhívni a figyelmet az apaság népszerűsítésére. Számos marketingprojekt is létrejött, mint például a poszterek és a babatermékek unisex színdizájnya. A munkahelyi környezet azonban továbbra is a hagyományos felfogást erősítette, így válaszul létrejött az IkuBoss Szövetsége, melybe 211 vállalkozó belépett, köztük a közismert Mitsubishi nagyvállalat is. A kampányok sikerességét mutatja, hogy 2007 óta egyre több cikk, film és sorozat jelent meg a médiában, melyek a gondoskodó apafigurát, beleértve a *kyōiku papa* jelenségét reklámozta.³³⁹

³³⁸ A Munkaügyi Minisztérium és a Női Foglalkoztatáspolitikai Osztály felmérése alapján készült táblázata. A szerző saját fordítása koreai nyelvről.

³³⁹ Erre példa az *Fathers* (*Oyaji no Senaka* おやじの背中) és az *At Home Dad* (*Atto Hōmu Daddo* アットホーム・ダッド) című sorozatok, vagy a fiatalok körében népszerű *Spy x Family* (*Supai Famirī* スパイファミリー) és a *Buddy Daddies* (*Badi Dadizu* バディ・ダディズ) című animék.

Dolgozatomban kísérletet tettem a jelenség jellemzésére és definiálására, azonban mint minden más társadalmi jelenséget, ezt sem lehet szűken behatárolni. Ahogyan olvashattuk a különféle cikkbejegyzésekből, egyre több szülő alkalmazza a *kyōiku papa* koncepcióját erőszakos cselekedeteik megnyilvánulására (vagy maga a jelenség kezd változni és új tulajdonságot kapni), negatív konnotációval ruházva fel a jelenséget. Az apai szerep egyre nagyobb hangsúlyt kap világszerte a gyermeknevelésben, így Dél-Koreában is.

A 4. fejezetben igyekeztem megvizsgálni a hagyományos apa szerepének a változását, és azokat a tényezőket, amik segíthették vagy hátráltatták az új gondoskodó apafigura elterjedését. Úgy vélem, hogy az 1997-es válság központi szerepet játszott az új apafigura késleltetésében. Koreában számos kutatást végeztek a szülőséggel kapcsolatban, melyek kimutatták, hogy a konfucianizmus még mindig nagy hatást gyakorol a férfi-női szerepekre, ezáltal egy duális szerepvállalásba kényszerítve őket. Ez a kettős gyermeknevelés, illetve a nem megfelelő munkakörnyezet lassítja az új apa figura kibontakozását.

Japánban a *kyōiku papa* kutatása még viszonylag új kutatási terület, ráadásul a média gyors információcseréje miatt folyamatosan változó trend, így több irányban is folytatni lehetne.

Érdekes lenne összehasonlító elemzést végezni a 2000-es évek eleji, illetve a mostani *kyōiku papát* ábrázoló plakátokról, sorozatokról, filmekről, irodalomról, kibővítve az *ikumen* jelenséggel együtt. Koreában hasonlóképpen érdemes lenne megvizsgálni az apák számára készített oktató videókat, könyveket, illetve azt, hogy a kormány milyen terveket fog a jövőben készíteni, amik elősegítenék a gondoskodó apa figurájának a népszerűsítését.

Bibliográfia

ANDŌ, Tetsuya, 2019. FJ事業ビジョン ～FJが考えていること～ (FJ Jigyōbijon~ FJ ga Kangaeteirukoto~). Fathering Japan NPO. <https://fathering.jp/about/index.html>. [Utolsó elérés: 2023.01.14.]

ARAI, Michiko, 2017. „Support for Maintaining Balance between Work and Childrearing.”: Quarterly Journal of Public Policy & Management 4, 1–12.

CABINET Office. 第1節 人口をめぐる現状と課題 (Dai issetsu jinkō wo meguru genjōto kadai). https://www5.cao.go.jp/keizai-shimon/kaigi/special/future/sentaku/s3_1_2.html. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

CABINET Office. 第2章 少子化対策に関するこれまでの取組 (Dainishō shōshikataisakuni kansuru koremadeno torikumi). <https://www8.cao.go.jp/shoushi/shoushika/whitepaper/measures/w-2005/17webhonpen/html/h1210110.html>. [Utolsó elérés: 2023.01.25.]

COE, David T. – KIM Se-Jik 2002. Korean crisis and recovery: Introduction. International Monetary Fund.

CHOI Min Jung adeul TV (최민준의 아들TV), 2019.09.11. 아빠, 아들 키울 때 이것만 주의해주세요! (Appa, Adeul Kiul Ttae Igeonman Juuihaejuseyo!). Youtube. <https://youtu.be/6HxqwSQWQno>. [Utolsó elérés: 2023.03.29.]

EBS Yugahakgyo (EBS육아학교), 2018.03.12. 아빠 효과 (Appa Hyogwa). Youtube. <https://youtu.be/x2ZlVEuErg>. [Utolsó elérés: 2023.03.29.]

GILCHRIST, Karen, 2020.01.16. 1:51. This Japanese politician’s 2 weeks of paternity leave is dividing the public. CNBC. <https://www.cnbc.com/2020/01/16/japanese-minister-shinjiro-koizumis-paternity-leave-divides-public.html>. [Utolsó elérés: 2023.03.14.]

HABAKKUK, H. John 1955. „Family structure and economic change in nineteenth-century Europe.”: The Journal of Economic History 15, no. 1. 1–12. <https://www.jstor.org/stable/2115346>. [Utolsó elérés: 2023.03.14.]

HATTORI, Mai 2020. Masculinity of fatherhood in Japanese news media.

HARRIS, Robby D. 2010. „A meta-analysis on father involvement and early childhood social-emotional development.”: Opus issues 2, 21–39.

- HAYS, Jeffrey, 2013. Japanese Men, Otaku and Herbivorous Males. Facts and Details. <https://factsanddetails.com/japan/cat18/sub118/item629.html>. [Utolsó elérés: 2023.01.26.]
- HOWARD, Debbie, 2007.06.25. Young Parents Give Birth to Japan's New Parenting Styles. CarterJMRN Japan Market Research. <https://www.carterjmrn.com/blog/young-japanese-parents-give-birth-to-new-parenting-styles/>. [Utolsó elérés: 2023.01.14.]
- HOWARD, Debbie. 2019.07.18. Parenting in Japan – The Journey of the Cool Japanese Dads. CarterJMRN Japan Market Research. <https://www.carterjmrn.com/blog/parenting-in-japan-cool-japanese-dads/>. [Utolsó elérés: 2023.01.24.]
- ISHII-KUNTZ, Masako – MAKINO, Katsuko – KATO, Kuniko – TSUCHIYA, Michiko 2004. „Japanese Fathers of Preschoolers and Their Involvement in Child Care.”: Journal of Marriage and Family 66, no. 3. 779–791.
- ISHII-KUNTZ, Masako 2013. „Work environment and Japanese fathers' involvement in child care.”: Journal of Family Issues 34, no. 2. 250–269.
- JEONG, Seung Youn, 2019.07.29. 2019년 상반기 육아휴직자 5명 중 1명은 아빠! (2019nyeon sangbangi yugahyujikja 5myeong jung 1myeongeun appa!). https://www.moel.go.kr/news/enews/report/enewsView.do?news_seq=10154. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]
- JUMABHOY, Fatim – LEE, Lauren, 2017.06.29. South Korea: new government announces proposals to increase support for work-life balance. Herbert Smith Freehills. <https://hsfnotes.com/employment/2017/06/29/south-korea-new-government-announces-proposals-to-increase-support-for-work-life-balance/>. [Utolsó elérés: 2023.01.25.]
- KANG, Hildi 2005. Through the Eye of a Needle. Under the Black Umbrella: Voices from Colonial Korea, 1910–1945. Cornell University Press. 49–60.
- KAZUMI, Tomita, 2003. 「子どもの心身を蝕む社会環境 NO.1」 (Kodomono shinshin wo mushibamu shakaikankyō NO.1). https://jp.glico.com/boshi/futaba/no71/furoku-no67/con01_02.htm. [Utolsó elérés: 2023.01.25.]
- KIM, Nu Ri – LEE, Chong Yun 2020. „한국형 부모양육태도 개념도 연구 (Hangukhyeong bumoyangyuktaedo gaenyeomdo yeongu).”: 아시아교육연구 (Asiagyoyukyeongu) 21, no. 1, 155–189. [10.15753/aje.2020.03.21.1.155](https://doi.org/10.15753/aje.2020.03.21.1.155). [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

KIM, Janice C. H. 2007. „The Pacific war and working women in late colonial Korea.”: Signs: Journal of Women in Culture and Society 33, no. 1. 81–103.

KOREAI Kulturális Központ, 2021.03.16. A hoju rendszer”. *Korea in Hungary*. https://koreainhungary.blog.hu/2021/03/16/a_hoju_rendszer_tortenelme_es_fontossaga.

[Utolsó elérés: 2023.06.22.]

KWON, Young In – ROY, Kevin M. 2007. „Changing social expectations for work and family involvement among Korean fathers.”: Journal of Comparative Family Studies 38, no. 2. 285–305.

LEE, G. K. 1975. The structural analysis of Korean family. Iljisa, Seoul.

MICHELSON, Andrea. 2020.09.21. 3:09. Japan is training men to be 'childcare hunks' to make them better husbands and curb the country's soaring divorce rate. Insider. <https://www.insider.com/japan-ikumen-project-seeks-to-give-men-crash-course-fatherhood-2020-9>.

[Utolsó elérés: 2023.01.14.]

MIYAGAWA, Satoshi, 2022.07.30. 受験直前で「塾をやめたい...」そう言い出した子どものやる気をウソのように復活させた„魔法の声かけ” (Jukenchokuzende juku wo yametai... sō idashita kodomono yaruki wo usonoyōni fukkatsusaseta „mahō no koekake”). PRESIDENT Online. <https://president.jp/articles/-/59934>. [Utolsó elérés: 2023.01.24.]

NAKAYAMA, Machiko, 2021.06.11. 強烈な「教育パパ」が悲劇を招くワケ。進路を強要する毒親に子どもは委縮 (Kyōretsuna „kyōikupapa” ga higeki wo maneku wake. Shinro wo kyōyōsuru dokuoyani kodomo wa ishuku). Limo. <https://limo.media/articles/-/23718?page=3>. [Utolsó elérés: 2023.01.26.]

NEWS 1, 2023.01.20. 15:29. 육아휴직 아빠 복귀하자 사라진 책상... “일 시켜달라” 무릎 꿇었다 (Amikor az apa visszatért a szabadságáról, az asztal eltűnt... „Kérlek, adj munkát” – térdén állva könyörgött). Dongailbo. <https://www.donga.com/news/Society/article/all/20230120/117531475/1>. [Utolsó elérés: 2023.01.25.]

NURCAHYANTI, Nurcahyanti 2014. „Konsep Kyouiku Papa pada Tokoh Ayah dalam Serial Drama Jepang Juken No Kamisama Karya Sutradara Iwamoto Hitoshi.”: Jurnal Ilmiah Mahasiswa Fakultas Ilmu Budaya Universitas Brawijaya 3, no. 2.

- OEUNYEONGUI Beokitriseuteu(오은영의 버킷리스트), 2021.04.16. 금쪽 명언 대방출! 이 영상 남편 보여주세요 (Geumjjok Myeongeon Daebangchul! I Yeongsang Nampyeon Boyeojuseyo). Youtube. <https://youtu.be/-FxHKBfv3jo>. [Utolsó elérés: 2023.03.29.]
- PARK, Young Shin – KIM, Uichol 2006. „Family, parent-child relationship, and academic achievement in Korea: Indigenous, cultural, and psychological analysis.”: Indigenous and cultural psychology: Understanding people in context. 421–443.
- ROBSON, David, 2018.11.27. A government programme has tried to make fatherhood cool and sexy. Has it succeeded?. BBC Future. <https://www.bbc.com/future/article/20181127-ikumen-how-japans-hunky-dads-are-changing-parenting>. [Utolsó elérés: 2023.03.13.]
- SAKAMOTO, Tatsuro. Ford. FILLER Stephen 2014. „Ryosai Kenbo: The Educational Ideal of ‘Good Wife, Wise Mother’ in Modern Japan (The Intimate and the Public in Asian and Global Perspectives.)”: Educational Studies in Japan 8, 159–161.
- SCROOPE, Chara, 2021. Japanese Culture: Family. Cultural Atlas. <https://culturalatlas.sbs.com.au/japanese-culture/japanese-culture-family>. [Utolsó elérés: 2023.01.24.]
- SHIMAZU, Shō. 2018.08.21. イクメンは終わった。では次世代パパとは? (Ikumen wa owatta. Dewa jisedai papatowa?). Nikkei Business. <https://business.nikkei.com/atcl/skillup/16/030900024/082000029/>. [Utolsó elérés: 2023.01.25.]
- SLOTE, Walter H. 1998. „Psychocultural dynamics within the Confucian family.”: Confucianism and the family. 37–51.
- SUGIMOTO, Yoshio 2014. „Gender stratification and the family system.” in An introduction to Japanese society. Cambridge University Press. 163–195.
- SUZUKI, Toru 2005. Fertility decline and policy development in Japan.
- TANIYAMA, Kazunari 2019. International Survey Research on Home Education in Early Childhood Parents in Four Countries. Szerk. TAKAOKA Junko.
- YAGO, Satoshi – HIROSE, Taiko – OKAMITSU, Motoko – OKABAYASHI, Yukiko – HIROI, Kayoko – NAKAGAWA, Nozomi – OMORI, Takahide 2014. „Differences and similarities between father-infant interaction and mother-infant interaction.”: Journal of medical and dental sciences 61, no. 1. 7–16. PMID: 24658960. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

YANG, Jonghoe 1999. „Confucianism, institutional change and value conflict in Korea.”: Korean Social Science Journal 26, no. 1. 209–236.

[Sz.n.], digitális szótár. <http://rut.org/cgi-bin/j-e/inline/dosearch?sDict=on&H=PW&L=J&T=%92%6E%90%6B%97%8B%89%CE%8E%96%90%65%95%83&WC=none&FG=w&BG=b&S=26&l=on&IK=on&LI=on>. [Utolsó elérés: 2023.06.22.]

[Sz.n.] 2020. イクメン・イクボス推進ポスターを作成しました (Ikumen ikubosu suishin posutā wo sakuseishimashita). Shimane Prefectural Government. https://www.pref.shimane.lg.jp/education/syoushika/syoushika/cmsprpt/ikumen/ikumen_ikuboss_poster.html. [Utolsó elérés: 2023.05.25.]

[Sz.n.] 2018.10.25. イクメン”は役目を終えた? 育児に「参加する」という思考は過去のものに? (Ikumen wa yakumeo oeta? Ikuji ni „sankasuru” to yū shikō wa kako no mononi?). Oricon News. <https://www.oricon.co.jp/special/51975/>. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

[Sz.n.] 2023.02.22. 합계출산율 (Hapgyechulsanyul). 국가지표체계 (Gukgajipyochegye). <https://www.index.go.kr/unify/idx-info.do?pop=1&idxCd=5061>. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

[Sz.n.] 2014.06.21. 育児をしない男を、父とは呼ばない (Ikuji wo shinai otoko wo chichitowa yobanai). <https://ami-go45.hatenablog.com/entry/2014/06/21/123228>. [Utolsó elérés: 2023.06.22.]

Függelék

1. ábra: CABINET Office. 第1節 人口をめぐる現状と課題 (Dai issetsu jinkō wo meguru genjōto kadai). https://www5.cao.go.jp/keizai-shimon/kaigi/special/future/sentaku/s3_1_2.html. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]

2. ábra: [Sz.n.] 2014.06.21. 育児をしない男を、父とは呼ばない (Ikuji wo shinai otoko wo chichitowa yobanai). <https://ami-go45.hatenablog.com/entry/2014/06/21/123228>. [Utolsó elérés: 2023.06.22.]

3. ábra: [Sz.n.]. 図表1-8-1育児休業取得率の推移 (Zuhyō 1-8-1 ikuji kyūgyōshutokuritsu no suii). <https://www.mhlw.go.jp/stf/wp/hakusyo/kousei/19/backdata/02-01-08-01.html>, [Utolsó elérés: 2023.06.22.]

4. ábra: [Sz.n.] 2020. イクメン・イクボス推進ポスターを作成しました (Ikumen ikubosu suishin posutā wo sakuseishimashita). Shimane Prefectural Government. https://www.pref.shimane.lg.jp/education/syoushika/syoushika/cmspprt/ikumen/ikumen_ikuboss_poster.html. [Utolsó elérés: 2023.05.25.]
5. ábra: [Sz.n.] 2020. イクメン・イクボス推進ポスターを作成しました (Ikumen ikubosu suishin posutā wo sakuseishimashita). Shimane Prefectural Government. https://www.pref.shimane.lg.jp/education/syoushika/syoushika/cmspprt/ikumen/ikumen_ikuboss_poster.html. [Utolsó elérés: 2023.05.25.]
6. ábra: TANIYAMA, Kazunari 2019. International Survey Research on Home Education in Early Childhood Parents in Four Countries. Szerk. TAKAOKA Junko. 21.
7. ábra: TANIYAMA, Kazunari 2019. International Survey Research on Home Education in Early Childhood Parents in Four Countries. Szerk. TAKAOKA Junko. 21.
8. ábra: [Sz.n.] 2023.02.22. 합계출산율 (Hapgyechulsanyul). 국가지표체계 (Gukgajipyochegeye). <https://www.index.go.kr/unify/idx-info.do?pop=1&idxCd=5061>. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]
9. ábra: JEONG, Seung Youn, 2019.07.29. 2019년 상반기 육아휴직자 5명 중 1명은 아빠! (2019nyeon sangbangi yugahyujikja 5myeong jung 1myeongeun appa!). https://www.moel.go.kr/news/enews/report/enewsView.do?news_seq=10154. [Utolsó elérés: 2023.06.23.]